

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (experimental research) แบบสองกลุ่มวัดทั้งก่อนและหลังการทดลอง (pretest posttest control group design) เพื่อศึกษาถึงผลของการทำกลุ่มช่วยเหลือตนเองต่อพฤติกรรมการดูแลบุตร และความเครียดของมารดา ที่มีบุตรเจ็บป่วยด้วยโรคธาลัสซีเมีย ที่พาบุตรมารับการรักษาที่คลินิกเด็กโรคธาลัสซีเมีย โรงพยาบาลชลบุรี กลุ่มตัวอย่างคือมารดาที่พาบุตรป่วยด้วยโรคธาลัสซีเมียมารับการตรวจรักษาที่ตึกผู้ป่วยนอกคลินิกเด็กโรคธาลัสซีเมียโรงพยาบาลชลบุรี จำนวนทั้งสิ้น 20 ราย ในจำนวนนี้เป็นกลุ่มทดลอง 10 ราย และกลุ่มควบคุม 10 ราย

หลังการ pretest 1 สัปดาห์ ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมเข้ากลุ่มช่วยเหลือตนเองทั้งหมด 3 ครั้ง โดยในครั้งที่ 1 ใช้เวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที ครั้งที่ 2 ใช้เวลา 1 ชั่วโมง 20 นาที ครั้งที่ 3 ใช้เวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที ส่วนกลุ่มควบคุมจะได้รับบริการสุขภาพตามวิธีปกติของโรงพยาบาล ภายหลังสิ้นสุดการทดลอง 1 สัปดาห์ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำ posttest

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิจัย ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดาพบว่าทั้งมารดากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีอายุอยู่ในช่วง 30 – 34 ปี ช่วง 35 - 39 ปี ร้อยละ 30 เท่ากัน รายได้ส่วนใหญ่ 2,501 – 3,500 บาทต่อเดือน ระดับการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา อาชีพส่วนใหญ่เป็นแม่บ้าน จำนวนบุตรส่วนใหญ่ 2 คน

สำหรับข้อมูลส่วนบุคคลของบุตรพบว่า มารดากลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีบุตรเพศชาย สำหรับมารดากลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีบุตรเพศหญิง ทั้ง 2 กลุ่มมีอายุเฉลี่ย 6 ปี ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีบุตรส่วนใหญ่กำลังศึกษาในชั้นประถมศึกษา และไปโรงเรียนไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากป่วยบ่อย ระยะเวลาการเจ็บป่วยส่วนใหญ่จะเจ็บป่วยมาแล้วเป็นระยะเวลา 2 ปี

ผลการวิจัยพบว่า ในระยะหลังการทดลอง ค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการดูแลบุตรป่วยโรคธาลัสซีเมียหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มช่วยเหลือตนเอง สูงกว่ากลุ่มมารดาที่ได้รับบริการสุขภาพตามวิธีปกติของโรงพยาบาล และคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลบุตรป่วยเด็กโรคธาลัสซีเมีย

เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มช่วยเหลือตนเอง สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกลุ่มช่วยเหลือตนเอง

สำหรับความเครียดของมารดาในระยะหลังการทดลองพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความเครียดของการเป็นมารดา หลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มช่วยเหลือตนเอง ต่ำกว่ากลุ่มมารดาที่ได้รับบริการสุขภาพตามวิธีปกติของโรงพยาบาล และค่าเฉลี่ยคะแนนความเครียดของการเป็นมารดา หลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มช่วยเหลือตนเอง ต่ำกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มช่วยเหลือตนเอง

การอภิปรายผล

1. มารดาผู้ป่วยเด็กโรคธาลัสซีเมียที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มช่วยเหลือตนเองมีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการดูแลบุตรสูงกว่ามารดาในกลุ่มควบคุม ที่ได้รับบริการสุขภาพตามวิธีปกติของโรงพยาบาล และมีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการดูแลบุตรภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มช่วยเหลือตนเอง และสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มช่วยเหลือตนเอง ทั้งนี้อาจอธิบายเหตุผลได้ดังนี้

มารดาที่เข้าร่วมกลุ่มช่วยเหลือตนเอง ส่วนใหญ่เข้าใจว่าโรคธาลัสซีเมียเป็นภาวะซีด และโรคดีซ่าน ส่วนใหญ่จะให้บุตรรับประทานอาหารจำพวกเครื่องในสัตว์ ตับสัตว์ เพื่อบำรุงเลือดลดภาวะซีด และไม่เข้าใจว่าโรคธาลัสซีเมียเกิดขึ้นได้อย่างไร มารดาสงสัยว่าในเมื่อทั้งบิดาและมารดาไม่มีใครเป็นโรคนี้เลยแต่ทำไมบุตรจึงเป็นโรคนี้ และทำไมหน้าตาบุตรของตนเองจึงมีความคล้ายกับคนอื่น ๆ ที่มาตรวจที่คลินิกเดียวกัน ไม่ทราบทำไมต้องระวังไม่ให้เกิดอุบัติเหตุต่อบุตร และมารดายังไม่มีความมั่นใจในการดูแลบุตร เมื่อมารดาได้เข้าร่วมกลุ่มช่วยเหลือตนเองทำให้มารดาได้ข้อมูลเพิ่มมากขึ้น ได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับสมาชิกกลุ่ม และได้ช่วยกันหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุตร ซึ่งได้แก่ การดูแลสุขภาพอนามัยโดยทั่วไป การดูแลเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร การดูแลเกี่ยวกับการพักผ่อน การป้องกันอุบัติเหตุ การดูแลขณะมีไข้สูง และการดูแลขณะได้รับเลือด จากการที่สมาชิกกลุ่มได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้มีความเข้าใจกันเป็นผลให้มารดาที่เข้าร่วมกลุ่มช่วยเหลือตนเองยอมรับคำแนะนำและความคิดเห็นจากมารดาคนอื่น ๆ และมีผู้นำกลุ่มคอยกระตุ้นส่งเสริมให้กำลังใจ และมีผู้จายเป็นผู้ตอบข้อสงสัยตลอดจนให้ข้อมูลที่ถูกต้องในโอกาสที่เหมาะสม อีกทั้งมารดาที่เข้าร่วมกลุ่มช่วยเหลือตนเองได้รับคู่มือกิจกรรมของมารดาในการดูแลบุตร ซึ่งมีส่วนส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เป็นผลนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมารดาในการดูแลบุตรที่ดีขึ้น ส่วนมารดาที่ได้รับบริการสุขภาพตามวิธีปกติของโรงพยาบาลมีโอกาสน้อยที่จะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือซักถามข้อสงสัย จึงทำให้คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมของมารดาที่ได้รับการเข้าร่วมกลุ่มช่วยเหลือตนเองมากกว่า มารดาที่ได้รับบริการสุขภาพตามวิธีปกติของโรงพยาบาล และมากกว่า

ก่อนการเข้ากลุ่มช่วยเหลือตนเอง การศึกษาครั้งนี้ได้ผลทำนองเดียวกับการศึกษาในกลุ่มอื่น ๆ เช่น ธีธาร์ตัน เอกศิรินิมิตร (2539) ได้ศึกษาผลของการทำกลุ่มช่วยเหลือตนเองต่อพฤติกรรมในการดูแลบุตรวัย 1-5 ปีที่เจ็บป่วยด้วยโรคหอบหืด พบว่า มารดากลุ่มที่ได้รับการทำกลุ่มช่วยเหลือตนเองมีพฤติกรรมในการดูแลบุตร สูงกว่ามารดากลุ่มที่ไม่ได้รับการทำกลุ่มช่วยเหลือตนเอง และ อุทุมพร ดุลยเกษม (2536) ศึกษาผลของการทำกลุ่มช่วยเหลือตนเองต่อการปฏิบัติของมารดาในการดูแลบุตรวัยแรกเกิด-3 ปี ที่เจ็บป่วยด้วยโรคหัวใจพิการแต่กำเนิด พบว่า มารดากลุ่มที่ได้รับการทำกลุ่มช่วยเหลือตนเองมีการปฏิบัติในการดูแลบุตรสูงกว่ามารดากลุ่มที่ไม่ได้รับการทำกลุ่มช่วยเหลือตนเอง นอกจากนี้ รุจิระชัย เมืองแก้ว (2544) ศึกษาผลของการใช้กลุ่มช่วยเหลือตนเองต่อพฤติกรรมการควบคุมความเจ็บปวด และความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม ที่โรงพยาบาลสระบุรี จำนวน 24 คน พบว่าพฤติกรรมการควบคุมความเจ็บปวดของกลุ่มที่เข้าร่วมกลุ่มช่วยเหลือตนเอง ภายหลังการทดลองดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มช่วยเหลือตนเอง

2. มารดาผู้ป่วยเด็กโรคธาลัสซีเมีย ที่ได้เข้ากลุ่มช่วยเหลือตนเอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนความเครียดของการเป็นมารดาต่ำกว่ามารดาที่ได้รับบริการสุขภาพตามวิธีปกติของโรงพยาบาล และมีค่าเฉลี่ยคะแนนความเครียดของการเป็นภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มช่วยเหลือตนเองต่ำกว่าก่อนการทดลอง ทั้งนี้อาจอธิบายเหตุผลได้ดังนี้

การเข้าร่วมกลุ่มช่วยเหลือตนเอง ทำให้มารดาที่มีบุตรป่วยด้วยโรคธาลัสซีเมียได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมทำให้บุคคลได้รับความช่วยเหลือด้านอารมณ์ ด้านการประเมิน ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านทรัพยากร ตามแนวคิดของเฮาส์ (House, 1981 cited in House & Kahn, 1985) มารดาที่เข้าร่วมกลุ่มช่วยเหลือตนเองรู้สึกกว่าตนเองได้รับการเห็นอกเห็นใจ การยอมรับ และเห็นคุณค่าของตนเอง ทำให้มารดารู้สึกผ่อนคลาย ได้รับความรักความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อนที่มีบุตรป่วยด้วยโรคธาลัสซีเมียเหมือนกัน ไม่ท้อแท้เบื่อหน่าย เข้าในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับบุตร มารดาได้มีโอกาสได้พูดคุย ชักถาม และรับฟังคำแนะนำจากมารดาคนอื่น ๆ การได้รับข้อมูลที่ถูกต้องทำให้มารดามีความมั่นใจในการดูแลบุตร มารดาสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการประเมินตนเอง อาจนำไปเปรียบเทียบกับมารดาคนอื่น ๆ และมีผลให้มารดามีความรู้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนในการดูแลบุตรให้ดีขึ้น มีความมั่นใจในบทบาทการเป็นมารดามากยิ่งขึ้น การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจะเป็นตัวช่วยมารดาลดความตึงเครียด ที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ แรงสนับสนุน ทางสังคมเหล่านี้ เป็นผลทำให้มารดาที่มีความเครียดต่ำกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มช่วยเหลือตนเอง และมีความเครียดต่ำกว่ามารดาที่ได้รับบริการ

สุขภาพตามวิธีปกติของโรงพยาบาล การศึกษาครั้งนี้ได้ผลทำนองเดียวกับการศึกษาในกลุ่มอื่น ๆ การศึกษาครั้งนี้ได้ผลทำนองเดียวกับการศึกษาในกลุ่มอื่น ๆ เช่น การศึกษาของสายปัญญา คงพันธ์ (2535) ศึกษาประสิทธิภาพของโครงการสุขภาพโดยใช้กระบวนการกลุ่มแบบกลุ่มช่วยเหลือตนเอง ต่อระดับความวิตกกังวลของผู้ป่วยมะเร็งปากมดลูกที่ได้รับรังสี พบว่า หลังการทดลองความวิตกกังวลของผู้ป่วยมะเร็งปากมดลูกที่ได้รับรังสี ต่ำกว่าก่อนการทดลองและต่ำกว่ากลุ่มควบคุม และเจียมใจ ศรีชัยรัตนกุล (2541) ศึกษาผลของการเข้ากลุ่มช่วยเหลือตนเองต่อระดับความเครียดของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครบุรี พบว่าหลังการเข้ากลุ่มช่วยเหลือตนเองนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลอง มีความเครียดต่ำกว่าก่อนการเข้ากลุ่มช่วยเหลือตนเองและต่ำกว่านักศึกษากลุ่มควบคุม

สรุปเกี่ยวกับการใช้กลุ่มช่วยเหลือตนเองในครั้งนี้ ในการจัดกิจกรรมกลุ่มช่วยเหลือตนเอง มีประโยชน์ต่อมารดาผู้ป่วยเด็กโรคลัลส์ซีเมียทำให้มารดาได้มีโอกาสพูดคุยแสดงความคิดเห็นในการดูแลบุตร ได้รับความรู้ คำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลบุตร ซึ่งมารดาไม่เคยมีโอกาที่จะได้พูดคุยกับมารดาคนอื่น ๆ เมื่อมาตรวจตามนัดแล้วก็จะกลับบ้านทันที และมารดาบางรายยังมีความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลบุตรไม่เหมาะสม และมีความกังวลเกี่ยวกับการดูแลบุตร บางรายรู้สึกหดหู่ใจเมื่อเห็นบุตรของตนเองมีรูปร่างหน้าตาไม่เหมือนกับเด็กคนอื่น ๆ ที่โรงเรียนทำให้มารดาแอบมาร้องไห้บ่อยครั้ง แต่เมื่อได้มาเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มช่วยเหลือตนเองทำให้เข้าใจเกี่ยวกับอาการและอาการแสดงของผู้ป่วยโรคลัลส์ซีเมีย และรู้สึกได้ถึงการมีเพื่อนที่มีปัญหาล้าย ๆ กับตนเอง มารดากล้าที่จะเปิดเผยความรู้สึกของตนเองต่อการเจ็บป่วยของบุตร ซึ่งมารดาผู้ป่วยเด็กโรคลัลส์ซีเมียอยากจะให้มีการเข้ากลุ่มช่วยเหลือตนเองที่โรงพยาบาลตลอดไปอาจจะเดือนละครั้งหรือ 2 เดือนต่อครั้งเพื่อที่จะได้มาพบปะพูดคุย แสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ด้านการปฏิบัติการพยาบาล

1.1 ควรทำกิจกรรมกลุ่มช่วยเหลือตนเองกับกลุ่มมารดาที่มีบุตรเจ็บป่วยด้วยโรคลัลส์ซีเมียในโรงพยาบาล

1.1.1 ผู้นำกลุ่มควรมีการฝึก หรือเข้าร่วมสังเกตการณ์การทำกลุ่มช่วยเหลือตนเอง จากโรงพยาบาล หรือองค์กรที่มีการทำกลุ่มช่วยเหลือตนเอง เพื่อที่จะได้มีทักษะและความเข้าใจเกี่ยวกับการทำกลุ่มช่วยเหลือตนเอง ตลอดจนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำกลุ่ม

ช่วยเหลือตนเอง

1.1.2 การเลือกผู้นำกลุ่มควรเลือกจากสมาชิกกลุ่ม เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์และกล้าแสดงออก ได้รับการยอมรับจากสมาชิกกลุ่ม มีความสามารถกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง

1.1.3 ช่วงเวลาในการดำเนินการทำกลุ่มควรเลือกเวลาที่สมาชิกกลุ่มว่างตรงกัน และไม่กระทบต่อการดำเนินกิจกรรมอื่นของสมาชิก

1.1.4 สมาชิกกลุ่มควรมีลักษณะใกล้เคียงกันในด้านอายุ ระดับการศึกษา รายได้เป็นต้น

1.2 ควรนำกิจกรรมกลุ่มช่วยเหลือตนเองไปทดลองใช้กับกลุ่มมารดาที่มีบุตรเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังอื่น ๆ เช่น โรคไต โรคเบาหวาน เป็นต้น เพื่อให้เกิดพฤติกรรมการดูแลที่เหมาะสมและลดความเครียดของการเป็นมารดา

2. ด้านการศึกษา

2.1 ควรจัดให้นักศึกษาพยาบาลได้ฝึกการทำกลุ่มช่วยเหลือตนเอง ในมารดาที่มีบุตรเจ็บป่วยด้วยโรคธาลัสซีเมียหรือโรคเรื้อรัง เพื่อที่จะได้สามารถนำกลุ่มช่วยเหลือตนเองไปใช้ในการประเมินปัญหาของมารดา สามารถวิเคราะห์และวางแผนการช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม

2.2 ควรจัดให้มีการอบรมบุคลากรในทีมสุขภาพ ให้มีทักษะในการทำกลุ่มช่วยเหลือตนเองเพื่อที่จะสามารถนำกลุ่มช่วยเหลือตนเองมาใช้ในการช่วยเหลือมารดา หรือผู้ป่วยที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง

3. ด้านการวิจัย

3.1 ควรมีการวิจัยระยะยาวเพื่อติดตามพฤติกรรมการดูแลบุตร และความเครียดของการเป็นมารดาในมารดาผู้ป่วยเด็กโรคธาลัสซีเมียหลังจากเข้ากลุ่มช่วยเหลือตนเอง

3.2 ควรมีการวิจัยประสิทธิผลของการใช้กลุ่มช่วยเหลือตนเองในบุคคลกลุ่มอื่น ๆ เช่น บิดา หรือผู้ดูแลเด็กโรคธาลัสซีเมีย

3.3 ควรมีการวิจัยผลของการใช้กลุ่มช่วยเหลือตนเอง ในมารดาที่มีบุตรเจ็บป่วยด้วยโรคธาลัสซีเมีย หรือโรคเรื้อรังอื่นโดยไม่จำกัดอายุ ระดับการศึกษา และรายได้เพื่อให้มารดาได้รับประสบการณ์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้กว้างขึ้น

3.4 ควรขยายขอบเขตการวิจัยเพื่อศึกษาพฤติกรรมของมารดาในการดูแลบุตรป่วยด้วยโรคธาลัสซีเมีย ที่ตอบสนองความต้องการของบุตรทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. มารดาบางรายมาเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มช่วยเหลือตนเองไม่ครบ 3 ครั้งเป็นเหตุให้สูญเสียกลุ่มตัวอย่างไป ในช่วงการเก็บรวบรวมข้อมูลเนื่องจากมารดามีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบ จึงไม่สามารถมาเข้าร่วมกลุ่มได้ครบ 3 ครั้ง
2. ในระหว่างทำกลุ่มช่วยเหลือตนเองมารดาบางรายพูดน้อย ถึงแม้ผู้นำกลุ่มจะกระตุ้นให้แสดงความคิดเห็นแล้วก็ตาม